

Handleiding voor advocaten voor de naleving van de verplichtingen uit de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft)

De Nederlandse orde van advocaten heeft met betrekking tot de Wwft een algemene handleiding samengesteld. Deze handleiding strekt ertoe advocaten en medewerkers van advocatenkantoren handvatten te bieden voor de naleving van de identificatie- en meldingsplicht op grond van de Wwft. Het gebruik van deze handleiding is voor eigen risico.

Voor vragen en opmerkingen kunt u contact opnemen met het kenniscentrum Wwft dat is gevestigd bij het bureau van de Haagse Orde van advocaten (070 – 416 61 29 of wwft@advocatenorde.nl)

Versie 6, september 2018

Inhoudsopgave

I	ALGEMEEN	3
I – 1	Inleiding	3
I – 2	In welk geval is de Wwft van toepassing op advocaten? (artikel 1a, vierde lid, onderdeel c, onder 1 ^o en 2 ^o)	3
I – 3	Vrijstelling advocatuur (art. 1a, vijfde lid).....	4
I – 4	Opleiding (art. 35).....	5
II	RISICOBENADERING, DAGELIJKSE BELEIDSBEPALER, COMPLIANCE FUNCTIE EN AUDIT FUNCTIE	6
II – 1	Risicobenadering	6
II – 2	Dagelijkse beleidsbepaler.....	7
II – 3	Compliance- en auditfunctie	7
III	CLIËNTENONDERZOEK	8
III – 1	Identificatie en verificatie (art. 1, eerste lid).....	8
III – 2	In welk geval dient een cliëntenonderzoek te worden gestart? (art. 3, vijfde lid)	9
III – 3	Risicogeoriënteerde benadering van het cliëntenonderzoek	9
a.	Regulier cliëntenonderzoek (artt. 3 – 5)	10
b.	Vereenvoudigd cliëntenonderzoek (artt. 6 – 7)	10
c.	Verscherpt cliëntenonderzoek (art. 8)	11
III – 4	Moment van identificatie (art. 4 – 5)	14
III – 5	Het verifiëren van de identiteit van de cliënt (art. 11).....	15
a.	Natuurlijke personen (art. 11, eerste lid)	15
b.	Nederlandse of buitenlandse rechtspersonen met een zetel in Nederland (art. 11, tweede lid)	15
c.	Buitenlandse rechtspersonen (art. 11, derde lid)	16
III – 6	Het identificeren en verifiëren van de uiteindelijke belanghebbende (art. 3, tweede lid juncto art. 1, eerste lid).....	16
III – 7	Uitbesteden van een cliëntenonderzoek (art. 10).....	17
III – 8	Het registreren en bewaren van gegevens van een cliëntenonderzoek (art. 33 en 34a) .	17
IV	MELDEN VAN ONGEBRUIKELIJK TRANSACTIES	19
IV – 1	Indicatoren (art. 15, eerste lid Wwft jo. art. 4, eerste lid Uitvoeringsbesluit Wwft 2018) ...	19
IV – 2	Op welk moment moet een (voorgenomen) ongebruikelijke transactie gemeld worden? (art. 16)	20
IV – 3	Welke gegevens dient u aan FIU-Nederland te melden? (art. 16, tweede lid).....	20
IV – 4	Nadere gegevens verstrekking aan de FIU-Nederland (art. 17)	20
IV – 5	Vrijwaring (art. 19)	21
IV – 6	Tipping off verbod (art. 23)	21
V	TOEZICHT	22
VI	OVERIGE INFORMATIE	23
VI – 1	Relevante wetgeving	23
VI – 2	Relevante websites.....	23
VI	STAPPENPLAN VOOR ADVOCATEN VOOR DE NALEVING VAN DE VERPLICHTINGEN UIT DE WET TER VOOKOMING VAN WITWASSEN EN FINANCIEREN VAN TERRORISME (WWFT)	24

I ALGEMEEN

I – 1 Inleiding

Sinds 1 juni 2003 zijn de Wet identificatie bij dienstverlening (Wid) en de Wet Melding Ongebruikelijke Transacties (Wet MOT) van toepassing op de advocatuur. Vanaf die datum geldt de wettelijke plicht om bij bepaalde aangewezen diensten de cliënt te identificeren, te verifiëren en in het kader van die dienstverlening verrichte of voorgenomen ongebruikelijke transacties te melden. Op 1 augustus 2008 zijn deze wetten vervangen door de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft). De lokale deken is sinds 1 januari 2015 de toezichthouder op de naleving van de Wwft door advocaten. Een ongebruikelijke transactie dient te worden gemeld bij de Financial Intelligence Unit Nederland (FIU-Nederland) (www.fiu-nederland.nl).

De Wwft bevat zowel de verplichting tot het doen van cliëntenonderzoek als de verplichting een (voorgenomen) ongebruikelijke transactie te melden. Uitgangspunt van de wet is de risicogebaseerde benadering van de naleving en het toezicht op de naleving van de wet. De Wwft schrijft aan de hand van open normen voor wat de advocaat in het kader van de bestrijding van witwassen en financieren van terrorisme moet doen. Het is aan de advocaat deze open normen in te vullen bij de daadwerkelijke naleving van deze wet.

Per 25 juli 2018 is de Wwft aangescherpt. De Implementatiewet Vierde anti-witwasrichtlijn (Stb. 2018, nr. 239) is met ingang van die datum in werking getreden. De belangrijkste onderdelen van de gewijzigde Wwft zijn:

- Kantoren zijn verplicht een beoordeling op risico's op witwassen en financieren van terrorisme op te stellen, vast te leggen en actueel te houden. De beoordeling moet op verzoek aan de deken kunnen worden verstrekt;
- Het cliëntonderzoek kan in gevallen van een laag risico in beginsel niet meer achterwege gelaten worden;
- Er is geen onderscheid meer tussen binnenlandse en buitenlandse politiek prominente personen (PEP). De definitie van PEP is uitgebreid;
- Het begrip uiteindelijk belanghebbende (UBO) is uitgebreid;
- Er moet één persoon die het dagelijks beleid van kantoor bepaalt aangewezen worden, die belast wordt met de verantwoordelijkheid voor de naleving van de regelgeving met betrekking tot de Wwft.
- De vrijstelling voor eenvoudige belastingaangifte en erfbelasting komt te vervallen.
- Voorzover passend bij de aard en omvang van het kantoor moet worden voorzien in een onafhankelijke en effectieve compliance- en een auditfunctie.

Naar aanleiding van de Implementatiewet Vierde anti-witwasrichtlijn (hierna: Implementatiewet) zijn de handleiding en de richtsnoeren Wwft voor advocaten aangepast, waarbij er voor is gekozen beide documenten samen te voegen tot één handleiding. Onderhavige handleiding kan dienen als hulpmiddel bij de naleving van de Wwft, als hulpmiddel bij het geven van voorlichting aan uw medewerkers over de naleving van de Wwft en als bouwstenen voor een interne handleiding. Ook de richtsnoeren kunnen als hulpmiddel dienen bij het inrichten van uw praktijk. De richtsnoeren worden vanaf heden stappenplan Wwft genoemd. Het stappenplan Wwft treft u aan vanaf bladzijde 24. Het staat u vrij om een eigen beleid te ontwikkelen voor de naleving van de Wwft.

I – 2 In welk geval is de Wwft van toepassing op advocaten? (artikel 1a, vierde lid, onderdeel c, onder 1° en 2°)

De Wwft is van toepassing op advocaten en advocatenkantoren voor zover zij zelfstandig onafhankelijk beroeps- of bedrijfsmatig advies geven of bijstand verlenen bij:

- het aan- of verkopen van registergoederen;
- het beheren van geld, effecten, munten, muntbiljetten, edele metalen, edelstenen of andere waarden;
- het oprichten of beheren van vennootschappen, rechtspersonen of soortgelijke lichamen als bedoeld in artikel 2, eerste lid, onderdeel b van de Algemene wet inzake rijksbelastingen;
- het aan- of verkopen van aandelen in, of het geheel of gedeeltelijk aan- of verkopen dan wel overnemen van ondernemingen, vennootschappen, rechtspersonen of soortgelijke lichamen als bedoeld in artikel 2, eerste lid, onderdeel b, van de Algemene wet inzake rijksbelastingen;
- werkzaamheden op fiscaal gebied die vergelijkbaar zijn met de werkzaamheden van belastingadviseurs; of
- het vestigen van een recht op hypotheek op een registergoed.

De Wwft is ook van toepassing op advocaten en advocatenkantoren voor zover zij zelfstandig onafhankelijk beroeps- of bedrijfsmatig optreden in naam en voor rekening van een cliënt bij enigerlei financiële transactie of onroerende zaaktransactie.

I – 3 Vrijstelling advocatuur (art. 1a, vijfde lid)

De Wwft is niet van toepassing op advocaten en advocatenkantoren voor zover zij voor een cliënt werkzaamheden verrichten betreffende de bepaling van diens rechtspositie, diens vertegenwoordiging en verdediging in rechte, het geven van advies voor, tijdens en na een rechtsgeding of het geven van advies over het instellen of vermijden van een rechtsgeding (artikel 1a, vijfde lid).

Dit betekent dat advocaten die werkzaamheden verrichten als bedoeld in artikel 1a, vijfde lid, van de Wwft, niet gehouden zijn de bepalingen van deze wet toe te passen. In deze gevallen bestaat dus ook geen meldingsplicht aan de FIU-Nederland.

In de praktijk komt nog wel eens de vraag naar voren wat nu precies wordt verstaan onder “bepaling van de rechtspositie” van de cliënt. In tegenstelling tot andere Europese landen wordt dit begrip in Nederland restrictief uitgelegd. Alleen het eerste verkennende gesprek dat de advocaat met zijn cliënt vóór aanvang van de dienst voert is vrijgesteld van de Wwft (cliëntenonderzoek en eventueel melden van een ongebruikelijke transactie), niet alleen bij procedure gerelateerde kwesties, maar ook bij een advies ten behoeve van een Wwft-plichtige dienst. In de parlementaire geschiedenis bij de totstandkoming van de Wwft is daar onder meer het volgende over gezegd:

De zinsnede «bepaling van de rechtspositie van een cliënt» dient – hoewel restrictief – tegen de achtergrond van de bestaande geheimhoudingsbepalingen voor de advocaat en de (kandidaat-) notaris als volgt te worden uitgelegd: er moet gelegenheid worden geboden om vast te stellen welke dienstverlening van een (kandidaat-)notaris of advocaat dan wel de belastingadviseur wordt verlangd. Voor de advocaat en belastingadviseur is zulks van belang om te bepalen of de van hem verlangde dienst nu wel of niet in verband met enig rechtsgeding wordt verzocht. Bij het notariaat is een oriënterend moment nodig om zich ervan te vergewissen of in casu de verzochte dienst voor de cliënt nu wel de meest voor de hand liggende is.

Teneinde adequaat te kunnen vast stellen om welke dienstverlening het gaat, is in ieder geval een verkennend gesprek met de cliënt noodzakelijk dat onder alle omstandigheden in vertrouwelijkheid plaatsvindt. Aldus wordt gewaarborgd dat elke cliënt onbezwaard alle informatie naar voren kan brengen die van belang is om te beoordelen of rechtshulp in verband met enig rechtsgeding wordt verzocht dan wel diensten worden verlangd die al dan niet binnen de werkingssfeer van dit voorstel vallen. Dit initiële gesprek zal voldoende zijn om inzicht te krijgen in de beweegredenen van de cliënt. Voor zover nadien duidelijk wordt dat het gaat om werkzaamheden als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onderdeel a, onder 11°, 12° en 13° [oud,

NOvA], die geen verband houden met enig rechtsgeding, is sprake van dienstverlening waarop de regels van dit voorstel van toepassing zijn.

Dit betekent dat de advocaat, (kandidaat-)notaris of belastingadviseur in dat geval de daadwerkelijke dienstverlening zal moeten opschorten totdat hij zijn cliënt kan identificeren.¹

Bij de parlementaire behandeling van de Vierde anti-witwasrichtlijn is dit nog eens bevestigd.

In het vijfde lid van artikel 1a komt de reeds bestaande uitzondering van het oude artikel 1, tweede lid, Wwft terug voor belastingadviseurs, advocaten en notarissen die werkzaamheden verrichten betreffende de bepaling van de rechtspositie van een cliënt, diens vertegenwoordiging en verdediging in rechte, het geven van advies voor, tijdens en na een rechtsgeding of het geven van advies over het instellen van of vermijden van een rechtsgeding. In deze gevallen is de Wwft niet op de genoemde instellingen van toepassing, vanwege de vertrouwenspositie die deze instellingen in het maatschappelijke verkeer innemen.²

I – 4 Opleiding (art. 35)

De wetgever vindt het belangrijk dat iedereen die met de Wwft te maken heeft over voldoende kennis beschikt en zich bewust is van de werking van de Wwft. Op grond van artikel 35 dient het kantoor er dan ook voor te zorgen dat de medewerkers, voor zover relevant voor de uitoefening van hun taken, bekend zijn met Wwft. Daarnaast dient het kantoor er voor te zorgen dat de medewerkers periodiek opleidingen volgen die hen in staat moeten stellen ongebruikelijke transacties te herkennen en een cliëntenonderzoek goed en volledig uit te voeren. De verplichting tot het volgen van een opleiding geldt ook voor de dagelijkse beleidsbepalers van het kantoor, daaronder zijn ook de partners van een kantoor te rekenen. Het volgen van een opleiding over de Wwft dient te zijn afgestemd op de risico's, de aard en de omvang van het kantoor.

¹ (Kamerstukken II, 31238, nr. 3, p. 15-16)

² (Kamerstukken II, 34808, nr. 3, p. 36)

II RISICOBENADERING, DAGELIJKSE BELEIDSBEPALER, COMPLIANCE FUNCTIE EN AUDIT FUNCTIE

II – 1 Risicobenadering

De Wwft gaat uit van een risicogebaseerde benadering. Kantoren moeten hun processen met betrekking tot de Wwft afstemmen op de risico's van het kantoor in het algemeen (type dienstverlening en aard en omvang van het kantoor) en op de risico's van een concrete zakelijke relatie of transactie.

Daarbij behoren kantoren in ieder geval rekening te houden met nieuwe technologieën (art. 2a, tweede lid), maar ook bijvoorbeeld met risicofactoren die verband houden met type cliënt, product, dienst transactie en leveringskanaal en met landen of geografische instellingen (art. 2b, tweede lid). Daarnaast moeten kantoren, afhankelijk van de aard en de omvang, maatregelen nemen om het risico op witwassen en terrorismefinanciering vast te stellen en te beoordelen (art. 2b, eerste lid), deze risico's te beperken en effectief te beheersen (art. 2c, eerste lid) en te beschikken over een compliance- en auditfunctie (art. 2d, tweede en vierde lid).

Elk kantoor moet ook beschikken over gedragslijnen, procedures en maatregelen om de risico's op witwassen en de geïdentificeerde risico's uit de National Risk Assessment (NRA)³ te beperken en effectief te beheersen.

In de NRA 2017 is voor alle instellingen in zin van de Wwft een lijst met een aantal risico's opgesteld met de grootste impact op het terrein van witwassen.

Voor de advocatuur⁴ zijn op basis van de NRA de volgende risico's het meest relevant:

- Witwassen via offshore vennootschappen;
- Misbruik van derdengeldenrekeningen in het kader van witwassen;
- Witwassen via complexe vennootschappelijke structuren;
- Ondoorzichtige geldstromen vanuit het buitenland;
- ABC transacties binnen de vastgoedsector;
- Witwassen door contant geld vanuit/naar Nederland te verplaatsen;
- Misbruik van stichtingen.

Nadrukkelijk wordt in de NRA gesteld dat het geen limitatieve lijst is.

Ook uit het FATF rapport '*Money laundering en terrorist financing vulnerabilities of legal professionals*⁵' vallen risico's te halen die voor de advocatuur van belang zijn. Voor de advocatuur zijn volgens dat rapport de volgende risico's het meest relevant:

- misbruik van de derdengeldrekening;
- het verrichten van vastgoedtransacties;
- het oprichten van bedrijven of holdingmaatschappijen;
- het besturen van bedrijven of holdingmaatschappijen;
- het begeleiden van zaken van cliënten en het introduceren van cliënten bij derden.

³ National Risk Assessment d.d. 14 december 2017.

(https://www.wodc.nl/binaries/Cahier%202017-14_2689e_Volledige%20tekst_tcm28-291392.pdf). Door het WODC uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Justitie & Veiligheid. Ook de SNRA is in dit verband van belang.

⁴ Het betreft dan advocaten die instelling zijn in de zin van de Wwft. In de regel valt de adviespraktijk van de advocaat snel onder het toepassingsbereik van de Wwft en de procespraktijk vanwege de procesvrijstelling niet.

⁵ FATF rapport uit juni 2013 (<http://www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/mltf-vulnerabilities-legal-professionals.html>).

II – 2 Dagelijkse beleidsbepaler

Op grond van artikel 2d, eerste lid is het kantoor verplicht één persoon die het dagelijks beleid van kantoor bepaalt, aan te wijzen die wordt belast met de verantwoordelijkheid voor de naleving van de regelgeving met betrekking tot de Wwft.

II – 3 Compliance- en auditfunctie

De Implementatiewet introduceert twee nieuwe functies met betrekking tot de Wwft, namelijk de compliance- en de audit functie (artikel 2d, tweede, derde en vierde lid):

Voor zover passend bij de aard en omvang van de instelling, beschikt een instelling over een onafhankelijke en effectieve compliancefunctie. De compliancefunctie is gericht op het controleren van de naleving van wettelijke regels en interne regels die de instelling zelf heeft opgesteld en omvat onder meer de taak die strekt tot het verstrekken van de gegevens, bedoeld in artikel 16, aan de Financiële inlichtingen eenheid.⁶

Indien van toepassing en voor zover passend bij de aard en de omvang van de instelling, draagt een instelling er zorg voor dat op onafhankelijke wijze een auditfunctie wordt uitgeoefend ten aanzien van haar werkzaamheden. De auditfunctie controleert de naleving door een instelling van de bij of krachtens deze wet gestelde regels en de uitoefening van de compliancefunctie.⁷

De vraag is wanneer de aard en de omvang van de instelling zodanig is dat er een compliance en auditfunctie moet zijn. Volgens de parlementaire geschiedenis moeten alle instellingen redelijke maatregelen nemen die in verhouding staan tot de aard en omvang van de instelling. Een kantoor dat slechts incidenteel diensten verleent die onder de Wwft vallen zou dan geen compliance en auditfunctionaris moeten instellen terwijl een kantoor dat alleen maar diensten verleent die onder de Wwft vallen dit wel zou moeten doen. In de parlementaire geschiedenis staat daarover het volgende:

Tot slot richt de NOvA zich in haar reactie op de verplichtingen inzake het risicomanagement van instellingen, waaronder de risicoanalyse op instellingsniveau en het inrichten van een compliancefunctie. Daarbij stelt de NOvA de proportionaliteit van deze verplichtingen voor kleine advocatenkantoren ter discussie. Naar aanleiding van consultatiereacties is in het voorstel voor de Implementatiewet vierde anti-witwasrichtlijn reeds verduidelijkt dat instellingen voor de beoordeling van de risico's op witwassen en terrorismefinanciering 'redelijke' maatregelen moeten nemen die in verhouding staan tot 'de aard en omvang' van de instelling. Er kan derhalve rekening worden gehouden met de omstandigheid dat een klein advocatenkantoor slechts incidenteel diensten verleent waarop de Wwft van toepassing is. Ook de verplichting tot het inrichten van de compliancefunctie geldt 'afhankelijk van de aard en omvang van een instelling'. Dat kan ertoe leiden dat moet worden overwogen dat het inrichten van een compliancefunctie niet proportioneel is en daardoor achterwege moet blijven. Zowel de rijksoverheid, als de individuele toezichthoudende autoriteiten zullen leidraden publiceren die naar verwachting onder meer zullen voorzien in nadere guidance op dit punt. De vierde anti-witwasrichtlijn laat evenwel geen ruimte voor een structurele uitzondering op deze verplichtingen.⁸

⁶ Voor meer informatie over de compliancefunctie zie: Kamerstukken II, 34808, nr. 3, blz. 44.

⁷ Voor meer informatie over de auditfunctie zie: Kamerstukken II, 34808, nr. 3, blz. 45.

⁸ Kamerstukken I, 34 808, nr. D, blz. 25-26.

III CLIËNTENONDERZOEK

De Wwft hanteert een open norm bij de verplichting tot het verrichten van een cliëntenonderzoek. De wet schrijft niet voor hoe een cliëntenonderzoek dient plaats te vinden, maar wel waartoe het onderzoek uiteindelijk moet leiden (art. 3, eerste tot en met vierde lid).⁹

Een kantoor moet alle informatie vastleggen die nodig is om aan te kunnen tonen dat een cliëntenonderzoek is uitgevoerd. Het kantoor moet eveneens kunnen aantonen op welke wijze de risico's op witwassen en financieren van terrorisme bij het cliëntenonderzoek zijn betrokken.

Wanneer betwijfeld wordt of eerder verkregen gegevens waarheidsgetrouw of toereikend zijn, moet aanvullend cliëntenonderzoek worden verricht.

Voor het aangaan van een zakelijke relatie of het verrichten van een transactie dient kantoor een risicobeoordeling uit te voeren. Indien daaruit volgt dat sprake is van een bewezen laag risico, kan worden volstaan met een vereenvoudigd cliëntenonderzoek. Indien blijkt dat er sprake is van een hoog risico dan dient een verscherpt cliëntenonderzoek worden uitgevoerd. Het is aan het kantoor zelf om te bepalen welke intensiteit in een bepaald geval is aangewezen.

III – 1 Identificatie en verificatie (art. 1, eerste lid)

Onderdeel van het cliëntenonderzoek is dat de advocaat zijn cliënt behoort te identificeren en deze identiteit behoort te verifiëren.

- Onder identificeren wordt verstaan de cliënt opgave laten doen van de identiteit. De advocaat kan bij de identificatie dus afgaan op de door de cliënt verstrekte gegevens.
- Onder het verifiëren van de identiteit wordt verstaan het vaststellen dat de opgegeven identiteit overeenkomt met de werkelijke identiteit. Hier ligt een taak voor de advocaat om aan de hand van *documenten, gegevens of inlichtingen uit betrouwbare en onafhankelijke bron* de juistheid van de door de cliënt opgegeven identiteit te controleren (artikel 11). In de Uitvoeringsregeling Wwft wordt een aantal documenten genoemd dat in elk geval geschikt is om gebruikt te worden als verificatiemiddel (zie ook paragraaf III-5). Deze opsomming is niet limitatief.

Indien een cliënt bij u wordt geïntroduceerd door een advocaat, een notaris of andere adviseur die aan de Wwft is onderworpen kunt u de identificatie en verificatie van de cliënt overnemen. U dient zich er wel van de vergewissen dat de identificatie en verificatie correct heeft plaatsgevonden. U blijft immers altijd zelf verantwoordelijk voor het uitvoeren van het cliëntenonderzoek ook als u een deel van het onderzoek overneemt van een andere advocaat.

Let op: u moet zelf het risico bepalen van de dienst die u wordt gevraagd en de cliënt monitoren gedurende de dienstverlening.

⁹ Vergelijk art. 7.1 van de Verordening op de advocatuur. Hierin staat dat de advocaat zich bij aanvaarding van de opdracht vergewist van de identiteit van de cliënt en in voorkomend geval ook van de identiteit van de tussenpersoon. De term vergewissen brengt tot uitdrukking de eigen verantwoordelijkheid van de advocaat op welke wijze de identiteit van de cliënt wordt vastgesteld, afhankelijk van de aard en de omstandigheden van de zaak. Let wel dat de verplichting op grond van deze verordeningen voor alle dienstverlening van de advocaat geldt. De verplichtingen op grond van de Wwft gelden voor een beperkt aantal diensten die de advocaat verleent.

III – 2 In welk geval dient een cliëntenonderzoek te worden gestart? (art. 3, vijfde lid)

De Wwft verplicht de advocaat bij het verlenen van de in artikel 1a, vierde lid, onderdeel c, onder 1° en 2° van de Wwft genoemde diensten een cliëntenonderzoek in te stellen. Dit onderzoek wordt verricht ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme. De advocaat is verplicht een cliëntenonderzoek te starten:

- a. indien hij in of vanuit Nederland een zakelijke relatie aangaat;
- b. indien hij in of vanuit Nederland een incidentele transactie verricht ten behoeve van een cliënt van ten minste € 15.000, of twee of meer transacties waartussen een verband bestaat met een gezamenlijke waarde van ten minste € 15.000;
- c. indien er indicaties zijn dat de cliënt is betrokken bij witwassen of financieren van terrorisme;
- d. indien hij twijfelt aan de juistheid of volledigheid van eerder verkregen gegevens van de cliënt; of
- e. indien het risico van betrokkenheid van een bestaande cliënt bij witwassen of financieren van terrorisme daartoe aanleiding geeft;
- f. indien er, gelet op de staat waarin een cliënt woonachtig is of gevestigd is of zijn zetel heeft, een verhoogd risico op witwassen of financieren van terrorisme bestaat;
- g. indien zij vanuit Nederland een incidentele transactie verricht ten behoeve van de cliënt of de trust inhoudende een geldovermaking als bedoeld in artikel 3, negende lid, van de verordening betreffende bij geldovermakingen te voegen informatie, ten bedrage van tenminste € 1.000.

III – 3 Risicogeorïenteerde benadering van het cliëntenonderzoek

Het cliëntenonderzoek dient te worden afgestemd op de risicogevoeligheid voor witwassen en/of financieren van terrorisme van de cliënt, de zakelijke relatie, het product of de transactie. De Wwft kent drie typen onderzoek:

- a. regulier cliëntenonderzoek;
- b. vereenvoudigd cliëntenonderzoek;
- c. verscherpt cliëntenonderzoek.

Het cliëntenonderzoek moet gebaseerd zijn op een risicoweging op grond van de in de Vierde anti-witwasrichtlijn geïdentificeerde risicofactoren. Ten aanzien van de mogelijkheid om een vereenvoudigd cliëntenonderzoek te verrichten, zullen niet langer typen cliënten worden aangewezen ten aanzien waarvan met een vereenvoudigd cliëntenonderzoek kan worden volstaan. In plaats daarvan dient een instelling voor het aangaan van een zakelijke relatie of het verrichten van een transactie een risicobeoordeling uit te voeren. Indien daaruit volgt dat sprake is van een bewezen laag risico, kan volstaan worden met het treffen van vereenvoudigde cliëntenonderzoeksmaatregelen. Het cliëntenonderzoek kan in geen geval achterwege blijven, maar de intensiteit waarmee de cliëntenonderzoeksmaatregelen worden toegepast, wordt afgestemd op het risico dat met een cliënt, relatie of transactie gepaard gaat. Het is aan de instelling zelf om te bepalen welke intensiteit in een bepaald geval is aangewezen. Uit de risicobeoordeling kan ook volgen dat sprake is van een hoog risico dat een verscherpt cliëntenonderzoek vereist. In deze gevallen, maar ook in de gevallen die reeds naar huidig recht als gevallen van hoog risico worden gekwalificeerd, dient een instelling verscherpte maatregelen te treffen.¹⁰

¹⁰ Kamerstukken II, 34 808, nr. 3, p. 9.

a. Regulier cliëntenonderzoek (artt. 3 – 5)

Uitgangspunt van de Wwft is dat bij het verlenen van diensten die onder de Wwft vallen altijd een regulier cliëntenonderzoek plaatsvindt. Het cliëntenonderzoek stelt de advocaat in staat om (artikel 3, tweede lid):

- de cliënt te identificeren en zijn identiteit te verifiëren (zie art 1, eerste lid);
- de uiteindelijk belanghebbende van de cliënt te identificeren en op risico gebaseerde en adequate maatregelen te nemen om zijn identiteit te verifiëren, en indien de cliënt een rechtspersoon is, redelijke maatregelen te nemen om inzicht te verwerven in de eigendoms- en zeggenschapsstructuur van de cliënt (zie voor de definitie van uiteindelijke belanghebbende art. 1, eerste lid van de Wwft of in paragraaf III-6 van deze handleiding);
- het doel en de beoogde aard van de zakelijke relatie vast te stellen. Hieronder valt onder meer onderzoek naar de aard, herkomst, bestemming en andere unieke kenmerken van de bij de dienstverlening betrokken waarden of zaken;
- een voortdurende controle op de zakelijke relatie en de tijdens de duur van deze relatie verrichte transacties uit te oefenen, teneinde te verzekeren dat deze overeenkomen met de kennis die de advocaat heeft van de cliënt en van zijn risicoprofiel, met zo nodig een onderzoek naar de bron van de middelen die bij de zakelijke relatie of de transactie gebruikt worden;
- vast te stellen of de natuurlijke persoon die de cliënt vertegenwoordigt daartoe bevoegd is en in voorkomend geval de natuurlijke persoon te identificeren en diens identiteit te verifiëren;
- redelijke maatregelen te nemen om te verifiëren of de cliënt ten behoeve van zichzelf optreedt dan wel ten behoeve van een derde.

In het geval de cliënt van de advocaat een trustee is dan strekt het cliëntenonderzoek zich tevens uit tot de trust of juridische constructie, met overeenkomstige toepassing van de redelijke maatregelen als bedoeld in artikel 3, tweede lid. Het cliëntenonderzoek stelt de instelling in dat geval eveneens in staat om vast te stellen of de cliënt bevoegd is op te treden als trustee van een trust of ten behoeve van een andere juridische constructie (artikel 3, derde lid).

In het geval de cliënt van de advocaat optreedt als vennoot van een personenvennootschap, strekt het in het artikel 3 derde lid bedoelde cliëntenonderzoek zich tevens uit tot de personenvennootschap, met overeenkomstige toepassing van de maatregelen, bedoeld in het tweede lid. Het cliëntenonderzoek stelt de instelling in dat geval eveneens in staat om vast te stellen of de natuurlijke persoon die de vennoten in de personenvennootschap vertegenwoordigt daartoe bevoegd is en, in voorkomend geval, om die persoon te identificeren en diens identiteit te verifiëren (artikel 3, vierde lid).

b. Vereenvoudigd cliëntenonderzoek (artt. 6 – 7)

Voor cliënten met een laag risico op witwassen en financieren van terrorisme kan een vereenvoudigd cliëntenonderzoek worden verricht indien een zakelijke relatie of transactie naar haar aard een laag risico op witwassen of financieren van terrorisme met zich brengt. Het kantoor houdt daarbij ten minste rekening met de in bijlage II bij de Vierde anti-witwasrichtlijn genoemde risicofactoren.

Het betreft een niet-limitatieve lijst van factoren, die kunnen duiden op een lager risico. In alle gevallen geldt dat door een kantoor per individueel geval moet worden bekeken of aanleiding bestaat voor het verrichten van een vereenvoudigd cliëntenonderzoek.

De Vierde anti-witwasrichtlijn laat, anders dan de derde anti-witwasrichtlijn, geen ruimte voor het opsommen van gevallen waarin vereenvoudigd cliëntenonderzoek kan plaatsvinden.

Instellingen dienen, op grond van een risicobeoordeling voorafgaand aan het aangaan van een zakelijke relatie of het verrichten van een incidentele transactie, vast te stellen of kan worden volstaan met een vereenvoudigd cliëntenonderzoek.¹¹

De niet-limitatieve lijst van factoren die aanleiding kunnen geven voor een vereenvoudigd cliëntenonderzoek zijn (bijlage II bij de Vierde anti-witwasrichtlijn):

1. Cliëntgebonden risicofactoren:
 - a. beursgenoteerde vennootschappen die onderworpen zijn aan informatievereisten (op grond van het beursreglement of krachtens wettelijke of afdwingbare middelen) welke voorschriften omvatten om toereikende transparantie betreffende de uiteindelijk begunstigen te garanderen;
 - b. overheden of overheidsbedrijven; en
 - c. cliënten die inwoner zijn van geografische gebieden met een lager risico als vermeld in punt 3.
2. Product-, dienst-, transactie- of leveringskanaalgebonden risicofactoren:
 - a. levensverzekeringspolissen met een lage premie;
 - b. pensioenverzekeringsovereenkomsten die geen afkoopclausule bevatten en niet als zekerheidstelling kunnen dienen;
 - c. een pensioenstelsel, een pensioenfonds of een soortgelijk stelsel dat pensioenen uitkeert aan werknemers, waarbij de bijdragen worden ingehouden op het loon en de regels van het stelsel de deelnemers niet toestaan hun rechten uit hoofde van het stelsel over te dragen;
 - d. financiële producten of diensten die op passende wijze bepaalde en beperkte diensten voor bepaalde soorten cliënten omvatten, om voor financiële inclusiedoeleinden de toegang te vergroten;
 - e. producten waarbij het witwasrisico en het risico van terrorismefinanciering wordt beheerd door andere factoren zoals bestedingslimieten of transparantie van eigendom (bv. bepaalde soorten elektronisch geld).
3. Geografische risicofactoren:
 - a. lidstaten;
 - b. derde landen met doeltreffende AML/CFT-systemen ter bestrijding van witwassen en terrorismefinanciering;
 - c. derde landen die volgens geloofwaardige bronnen een laag niveau van corruptie of andere criminele activiteit hebben;
 - d. derde landen die volgens geloofwaardige bronnen zoals wederzijdse beoordelingen, gedetailleerde evaluatierapporten, of gepubliceerde follow-uprapporten, voorschriften inzake de bestrijding van witwassen en terrorismefinanciering hebben die beantwoorden aan de herziene FATF-aanbevelingen en die voorschriften effectief ten uitvoer leggen.

c. Verscherpt cliëntenonderzoek (art. 8)

Een verscherpt cliëntenonderzoek dient tenminste te worden verricht indien de zakelijke relatie of transactie naar haar aard een hoger risico op witwassen of financieren van terrorisme met zich brengt of indien de staat waar de cliënt woonachtig of gevestigd is of zijn zetel heeft op grond van artikel 9 van de Vierde anti-witwasrichtlijn door de Europese Commissie is aangewezen als staat met een hoger risico op witwassen of financieren van terrorisme.

¹¹ Zie paragraaf 2.3 van het Uitvoeringsbesluit Wwft 2018 (Stb 2018, nr. 241).

De instelling dient op basis van een risicobeoordeling voorafgaand aan het aangaan van een zakelijke relatie of het verrichten van een transactie, vast te stellen of zich een hoger risico manifesteert.

Daartoe is in het tweede lid een verwijzing opgenomen naar de risicofactoren die worden genoemd in bijlage III bij de Vierde anti-witwasrichtlijn en waarmee een instelling in ieder geval rekening dient te houden in haar risicobeoordeling. Het betreft onder meer cliëntgebonden risicofactoren, zoals de omstandigheid dat een cliënt een bedrijf is waar veel geldverkeer in contanten plaatsvindt, als ook productgebonden risicofactoren, zoals producten die anonimiteit bevorderen.

Daarnaast moeten geografische risicofactoren worden meegewogen, zoals de omstandigheid dat er landen betrokken zijn waartegen (internationale) sancties of embargo's zijn afgekondigd.¹²

De niet-limitatieve lijst van factoren die aanleiding kunnen geven voor een verscherpt cliëntenonderzoek zijn (bijlage III bij de Vierde anti-witwasrichtlijn):

1. Cliëntgebonden risicofactoren:
 - a. de zakelijke relatie vindt in ongebruikelijke omstandigheden plaats;
 - b. cliënten die inwoner zijn van geografische gebieden met een hoger risico als vermeld in punt 3;
 - c. rechtspersonen of juridische constructies die vehikels zijn voor het aanhouden van persoonlijke activa;
 - d. vennootschappen met gevolmachtigde aandeelhouders of met aandelen aan toonder;
 - e. bedrijven waar veel geldverkeer in contanten plaatsvindt;
 - f. de eigendomsstructuur van de vennootschap lijkt ongebruikelijk of buitensporig complex gezien de aard van de vennootschapsactiviteit.
2. Product-, dienst-, transactie- of leveringskanaalgebonden risicofactoren:
 - a. private banking;
 - b. producten of transacties die anonimiteit bevorderen;
 - c. zakelijke relaties op afstand of transacties op afstand, zonder sommige garanties, zoals elektronische handtekeningen;
 - d. betalingen die worden ontvangen van onbekende of niet-verbonden derden;
 - e. nieuwe producten en nieuwe zakelijke praktijken, daaronder begrepen nieuwe leveringsmechanismen, en het gebruik van nieuwe of in ontwikkeling zijnde technologieën voor zowel nieuwe als reeds bestaande producten.
3. Geografische risicofactoren:
 - a. onverminderd artikel 9, landen die op basis van geloofwaardige bronnen zoals wederzijdse beoordelingen, gedetailleerde evaluatierapporten, of gepubliceerde follow-uprapporten, worden aangemerkt als een land zonder effectieve AML/CFT-systemen;
 - b. landen die volgens geloofwaardige bronnen significante niveaus van corruptie of andere criminele activiteit hebben;
 - c. landen waarvoor sancties, embargo's of soortgelijke maatregelen gelden die bijvoorbeeld door de Unie of de Verenigde Naties zijn uitgevaardigd;

¹² Kamerstukken II, 34808, nr. 3, p. 53.

- d. landen die financiering of ondersteuning verschaffen voor terroristische activiteiten, of op het grondgebied waarvan als terroristisch aangemerkte organisaties actief zijn.

De Europese Commissie publiceert elk kwartaal een lijst met landen die een hoog risico vormen. Deze lijst is te raadplegen via: https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/financial-crime_en#eulegalframeworkonamlctf.

Daarnaast is er een lijst van de Financial Action Task Force (FATF) met 'high-risk and non-cooperative jurisdictions'. Deze lijst is te raadplegen via: <http://www.fatf-gafi.org/countries/#high-risk>.

Politiek prominente personen (PEP) (art. 8, vijfde lid)

Een advocaat moet op grond van artikel 8, vijfde lid over passende risicobeheersystemen, waaronder op risico gebaseerde procedures beschikken, om te kunnen bepalen of de cliënt of de uiteindelijk belanghebbende een politiek prominent persoon (politically exposed person (PEP)) is. Er wordt geen onderscheid meer gemaakt tussen een binnenlandse en een buitenlandse PEP. Daardoor moet er meer verscherpte cliëntenonderzoekmaatregelen worden uitgevoerd dan tot nu toe het geval was. Het verscherpte cliëntenonderzoek is bij de PEP, net als bij de uiteindelijk belanghebbende (UBO), vormvrij: de advocaat kan zelf bepalen op welke wijze een beleid wordt vormgegeven dat aan deze verplichting kan voldoen. Uit de parlementaire geschiedenis blijkt dat:

een instelling zich daartoe in de eerste plaats zal baseren op de informatie die zij uit hoofde van het cliëntenonderzoek over de cliënt verkrijgt, zoals informatie over het beroep van de cliënt. Daarnaast kan een instelling openbare bronnen raadplegen of informatie inwinnen, bijvoorbeeld bij een eigen filiaal in het land van herkomst van de betreffende cliënt. Van «passende risicobeheersystemen» wordt verwacht dat deze zich baseren op meerdere bronnen van informatie. In lijn met de risicogeorïenteerde benadering is het ook met betrekking tot PEPs van belang dat een instelling redelijke inspanningen treft om een PEP te herkennen en te identificeren. Bepalend voor de vraag of er conform de wettelijke verplichtingen is gehandeld, is de kwaliteit van het ontwikkelde beleid met betrekking tot PEPs en de uitvoering daarvan.¹³

Advocaten die een zakelijke relatie aangaan met of een transactie verrichten voor een PEP passen de volgende maatregelen toe bij het aangaan of voortzetten van een zakelijke relatie met of het verrichten van een transactie voor een PEP (art. 8, vijfde lid, onderdeel b):

- voor het aangaan of voortzetten van deze zakelijke relatie of het verrichten van deze transactie, is de toestemming vereist van een persoon die deel uitmaakt van het hoger leidinggevend personeel;
- passende maatregelen worden getroffen om de bron van het vermogen en van de middelen die bij deze zakelijke relatie of deze transactie gebruikt worden, vast te stellen;
- de zakelijke relatie wordt doorlopend aan verscherpte controle onderworpen.

De definitie van PEP is nader uitgewerkt in artikel 2 van het Uitvoeringsbesluit Wwft 2018. De PEP-groep is omvangrijk en luidt als volgt:

- Natuurlijke personen die een publieke functie bekle(e)d(en) (hebben) (art 2, eerste lid, Uitvoeringsbesluit Wwft 2018). Dit zijn in elk geval een:
 - a. staatshoofd, regeringsleider, onderminister, minister en staatssecretaris;
 - b. parlamentslid of lid van een soortgelijk wetgevend orgaan;
 - c. lid van het bestuur van een politieke partij;

¹³ Kamerstukken II, 34 808, nr. 3, p. 55.

- d. lid van een hooggerechtshof, constitutioneel hof of van een andere hogere rechtelijke instantie die arresten wijst waartegen, behalve in uitzonderlijke gevallen, geen beroep openstaat;
 - e. lid van een rekenkamer of van een raad van bestuur van een centrale bank;
 - f. ambassadeur, zaakgelastigde of hoge officier van de strijdkrachten;
 - g. lid van het leidinggevend lichaam, toezichthoudend lichaam of bestuurslichaam van een staatsbedrijf;
 - h. bestuurder, plaatsvervangend bestuurder, lid van de raad van bestuur of bekleder van een gelijkwaardige functie bij een internationale organisatie.
- Familieleden van een PEP in de zin van de Wwft (artikel 2, derde lid, Uitvoeringsbesluit Wwft 2018):
 - a. de echtgenoot van een politiek prominente persoon of een persoon die als gelijkwaardig met de echtgenoot van een politiek prominente persoon wordt aangemerkt;
 - b. een kind van een politiek prominente persoon, de echtgenoot van dat kind of een persoon die als gelijkwaardig met de echtgenoot van dat kind wordt aangemerkt;
 - c. de ouder van een politiek prominente persoon.
 - Naast geassocieerden van een PEP (artikel 2, vierde lid, Uitvoeringsbesluit Wwft 2018)
 - a. een natuurlijke persoon van wie bekend is dat deze met een politiek prominente persoon de gezamenlijke uiteindelijk belanghebbende is van een juridische entiteit of een juridische constructie, of die met een politiek prominente persoon andere nauwe zakelijke relaties heeft;
 - b. een natuurlijke persoon die de uiteindelijk belanghebbende is van een juridische entiteit of juridische constructie waarvan bekend is dat deze is opgezet ten behoeve van de feitelijke begunstiging van een politiek prominente persoon.

Indien de cliënt of de uiteindelijk belanghebbende niet langer een prominente publieke functie bekleedt, is het kantoor verplicht gedurende ten minste 12 maanden passende risicogebaseerde maatregelen toe passen, totdat deze persoon niet langer het hoger risico met zich brengt dat hoort bij politiek prominente personen.¹⁴

Let op: Met de inwerkingtreding van de Implementatiewet per 25 juli 2018 vallen ook Nederlandse PEPs onder de definitie.

III – 4 Moment van identificatie (art. 4 – 5)

In beginsel dienen de cliënt en de (eventuele) uiteindelijk belanghebbende voorafgaand aan het starten van de zakelijke relatie te worden geïdentificeerd en dient de identiteit te worden geverifieerd (art. 4, eerste lid). Een uitzondering op deze verplichting is dat de advocaat de verificatie van identiteit van de cliënt en de (eventuele) uiteindelijk belanghebbende kan voltooien tijdens de zakelijke relatie. Deze uitzondering kunt u gebruiken indien u aan twee voorwaarden voldoet:

- het uitstellen van het moment van verificatie is noodzakelijk om de dienstverlening niet te verstoren; en
- er is weinig risico op witwassen of financieren van terrorisme.

Verificatie dient vervolgens zo spoedig mogelijk plaats te vinden.

¹⁴ Kamerstukken II, 34808, nr. 3, p. 56.

Indien het cliëntenonderzoek niet kan worden voltooid is het verboden om een zakelijke relatie aan te gaan dan wel voort te zetten of een transactie te verrichten (art. 5, eerste lid). Een (bestaande) zakelijke relatie dient bovendien beëindigd te worden indien ten aanzien van de cliënt en de eventuele uiteindelijk belanghebbende niet aan de verplichting tot een cliëntenonderzoek (art. 3, eerste tot en met vijfde lid) kan worden voldaan.

III – 5 Het verifiëren van de identiteit van de cliënt (art. 11)

Zoals eerder aangegeven kan de advocaat bij de identificatie van de cliënt afgaan op de door de cliënt verstrekte gegevens. De verificatie van de identiteit van de cliënt, dus het vaststellen dat de opgegeven identiteit overeenkomt met de werkelijk identiteit, heeft een risicogebaseerd karakter en kan op verschillende manieren plaatsvinden.

Indien de cliënt vertegenwoordigd wordt, moet vastgesteld worden of de natuurlijke persoon daartoe bevoegd is. Dit geldt ook in het geval de cliënt een trustee is of vennoten van een personenvennootschap zijn (artikel 3, tweede lid, onder e).

NB. Cliëntenonderzoek moet opnieuw worden verricht indien betwijfeld wordt of de eerder verkregen gegevens waarheidsgetrouw of toereikend zijn.

a. Natuurlijke personen (art. 11, eerste lid)

De identiteit van natuurlijke personen kan geverifieerd worden aan de hand van "*documenten, gegevens of inlichtingen uit betrouwbare en onafhankelijke bron*".

In artikel 4, lid 1 van de Uitvoeringsregeling Wwft worden (niet limitatief) genoemd:

- een geldig paspoort;
- een geldige Nederlandse identiteitskaart;
- een geldige identiteitskaart die is afgegeven door het daartoe bevoegde gezag in een andere lidstaat en is voorzien van de pasfoto en de naam van de houder;
- een geldig Nederlands rijbewijs;
- een geldig rijbewijs dat is afgegeven door het daartoe bevoegde gezag in een andere lidstaat en is voorzien van de pasfoto en de naam van houder;
- reisdocumenten voor vluchtelingen en vreemdelingen;
- vreemdelingendocumenten, afgegeven op grond van de Vreemdelingenwet 2000.

b. Nederlandse of buitenlandse rechtspersonen met een zetel in Nederland (art. 11, tweede lid)

Ook voor Nederlandse rechtspersonen of buitenlandse rechtspersonen met een zetel in Nederland geldt dat de identiteit kan worden geverifieerd aan de hand van "*documenten, gegevens of inlichtingen uit betrouwbare onafhankelijke bron*". In artikel 4, tweede lid, van de Uitvoeringsregeling Wwft worden (niet limitatief) genoemd:

- een (elektronisch) uittreksel uit het handelsregister. Voorwaarde is dat de advocaat zelf het register raadpleegt, waarmee het risico wordt ondervangen dat de persoon die de cliënt vertegenwoordigt informatie foutief weergeeft. Een elektronisch *gewaarmerkt* uittreksel (EGU) is niet meer noodzakelijk;
- een akte of verklaring, opgemaakt onderscheidenlijk afgegeven door een in Nederland of andere lidstaat gevestigde advocaat, notaris, kandidaat-notaris of een hiermee vergelijkbare, onafhankelijke beoefenaar van een juridisch beroep.

c. Buitenlandse rechtspersonen (art. 11, derde lid)

De verificatie van de identiteit van buitenlandse rechtspersonen kan een stuk lastiger zijn, vooral omdat in sommige landen geen officieel handelsregister bestaat en het verkrijgen van een notariële akte ook niet gemakkelijk kan zijn. De identiteit van een buitenlandse rechtspersoon dient te worden geverifieerd aan de hand van "*betrouwbare en in het internationale verkeer gebruikelijke documenten, gegevens of inlichtingen of op basis van documenten, gegevens of inlichtingen die bij wet als geldig middel voor identificatie zijn erkend in de staat van herkomst van de cliënt*".

Deze benadering van de verificatie van de identiteit van buitenlandse rechtspersonen brengt met zich mee dat de advocaat moet kunnen beargumenteren dat het gerechtvaardigd was om op bepaalde documenten af te gaan.

III – 6 Het identificeren en verifiëren van de uiteindelijke belanghebbende (art. 3, tweede lid juncto art. 1, eerste lid)

De Wwft bevat de verplichting om de uiteindelijk belanghebbende te identificeren en redelijke maatregelen te nemen om deze identiteit te verifiëren. Onder uiteindelijk belanghebbende in de zin van de Wwft wordt verstaan (art. 1, eerste lid):

elke natuurlijke persoon die de uiteindelijke eigenaar is van of uiteindelijke zeggenschap heeft over een cliënt, dan wel de natuurlijke persoon voor wiens rekening een transactie of activiteit wordt verricht.

Tijdens de parlementaire behandeling van de Implementatiewet is onder meer het volgende gezegd over de reikwijdte van het onderzoek naar de UBO:

In beginsel zal het uitsluitend doen van navraag naar de UBO bij de cliënt niet volstaan om aan deze verplichting te voldoen. Van een instelling wordt in dit kader verwacht dat ten minste de achternaam en voornaam of voornamen van de natuurlijke persoon in kwestie worden vastgelegd en bewaard. Voorts dient een instelling de gegevens en documenten vast te leggen die zijn gebruikt bij de redelijke maatregelen die door de instelling worden genomen om de identiteit van de UBO te verifiëren. Het gaat niet alleen om het vastleggen van de redelijke maatregelen die zijn genomen om de identiteit te verifiëren, maar vooral ook om het daarmee behaalde resultaat.¹⁵

In artikel 3 van het Uitvoeringsbesluit Wwft 2018 staat welke categorieën van natuurlijke personen in Nederland in elk geval als uiteindelijk belanghebbenden moeten worden gecategoriseerd. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt naar de BV/NV, een kerkgenootschap, overige rechtspersonen, personenvennootschappen en trusts.

In alle gevallen geldt dat wanneer na uitputting van alle mogelijk middelen en op voorwaarde dat er geen gronden voor verdenking van een UBO bestaat, geen natuurlijk persoon als UBO kan worden achterhaald, dat dan een pseudo-UBO moet worden aangewezen. Op grond van artikel 3, eerste en zesde lid van het Uitvoeringsbesluit Wwft 2018 is een lid van het hoger leidinggevend personeel dan de pseudo-UBO.

¹⁵ Kamerstukken II, 34808, nr. 3, p. 48 en 80.

III – 7 Uitbesteden van een cliëntenonderzoek (art. 10)

Het cliëntenonderzoek kan ook worden verricht door een derde in het kader van een uitbesteding- of agentuurovereenkomst. Dit kan nodig zijn wanneer de cliënt niet (direct) langs kan komen voor identificatie en verificatie. In principe kan elke willekeurige derde het cliëntenonderzoek voor de advocaat conform de Wwft uitvoeren, maar het verdient aanbeveling dit zoveel mogelijk te laten doen door advocaten, (kandidaat-)notarissen of accountants. Indien deze uitbesteding een structureel karakter heeft dan dient de opdracht schriftelijk te worden vastgelegd.

Let op: Het verdient in ieder geval aanbeveling om de resultaten van het cliëntenonderzoek schriftelijk vast te leggen in de eigen administratie omdat de advocaat zelf verantwoordelijk blijft voor de wijze waarop het cliëntenonderzoek is uitgevoerd.

Ook op grond van artikel 5, eerste lid mag het cliëntonderzoek door een derde worden verricht. Met de komst van de vierde anti-witwasrichtlijn is artikel 5 aangepast in de zin dat het aantal instellingen dat een cliënt mag introduceren is uitgebreid.

III – 8 Het registreren en bewaren van gegevens van een cliëntenonderzoek (art. 33 en 34a)

De gegevens die de advocaat verkrijgt uit een cliëntenonderzoek dienen op een opvraagbare en toegankelijke wijze te worden vastgelegd voor een periode van vijf jaar na het moment van beëindiging van de relatie of tot vijf jaar na het uitvoeren van een transactie.

De op grond van de Wwft verzamelde gegevens mogen op grond van artikel 34a van de Wwft alleen worden gebruikt voor de naleving van de Wwft en niet voor commerciële doeleinden, waarbij het kantoor verplicht is de cliënt te informeren dat het kantoor gegevens verzamelt op grond van de Wwft. Op grond van de AVG heeft een cliënt recht van inzage in de bewaarde persoonsgegevens. Op grond van artikel 23, derde lid van de Wwft kan het recht van inzage voor betrokkene buiten toepassing worden gelaten voor zover dat nodig is om de vertrouwelijkheid van een gedane melding of informatieverzoek van de FIU te waarborgen.

Tip: leg de gegevens met betrekking tot de cliënt vast in een apart cliëntendossier. Op deze wijze kan, indien noodzakelijk, aannemelijk worden gemaakt dat u cliënten heeft geïdentificeerd conform de Wwft, zonder dat direct het zaaksdossier wordt geraadpleegd.

De volgende gegevens dienen te worden bewaard (artikel 33, eerste lid):

- van natuurlijke personen niet zijnde uiteindelijk belanghebbenden als bedoeld in artikel 1, eerste lid:
 - a. geslachtsnaam, de voornamen, de geboortedatum, het adres en de woonplaats dan wel de plaats van vestiging van de cliënt evenals van degene die namens die natuurlijke persoon optreedt of een afschrift van het document dat een persoonsidentificerend nummer bevat en aan de hand waarvan de verificatie heeft plaatsgevonden;
 - b. de aard, het nummer en de datum en plaats van uitgifte van het document met behulp waarvan de identiteit is geverifieerd;

- van natuurlijke personen zijnde uiteindelijk belanghebbenden als bedoeld in artikel 1, eerste lid:
 - a. de identiteit, waaronder ten minste de geslachtsnaam en voornamen van de uiteindelijk belanghebbende en
 - b. de gegevens en documenten die zijn vergaard op basis van de redelijke maatregelen die zijn genomen om de identiteit van de uiteindelijk belanghebbende te verifiëren;

- van vennootschappen of andere juridische entiteiten:
 - a. de rechtsvorm, de statutaire naam, de handelsnaam, het adres met huisnummer, de postcode, de plaats van vestiging en het land van statutaire zetel;
 - b. indien de vennootschap of andere juridische entiteit bij de Kamer van Koophandel is geregistreerd, het registratienummer bij de Kamer van Koophandel en de wijze waarop de identiteit is geverifieerd;
- van trusts of andere juridische constructies:
 - a. het doel en de aard van de trust of andere juridische constructie;
 - b. het recht waardoor de trust of andere juridische constructie wordt beheerst.

De vastlegging van de resultaten van het cliëntenonderzoek draagt in belangrijke mate bij aan de risicobeoordeling dat het kantoor ten aanzien van de voorgenomen dienstverlening aan een cliënt kan maken. Ook voor het identificeren van een ongebruikelijke transactie is een goede vastlegging van het doel en de aard van de beoogde dienstverlening van belang.

Het kantoor moet beschikken over een beveiligd systeem die haar in staat stelt onverwijld en volledig te reageren op vragen van de FIU-Nederland en van de deken, waaronder:

- de vraag of zij met een bepaalde cliënt een zakelijke relatie onderhoudt of gedurende een periode van vijf jaar voorafgaand aan het verzoek heeft onderhouden;
- vragen over de aard van de relatie met de bedoelde cliënt.

Controleer voortdurend de zakelijke relatie die u met de cliënt heeft en controleer voortdurend de tijdens de duur van deze relatie verrichte transacties teneinde te verzekeren dat deze overeenkomen met de kennis die het kantoor heeft van de cliënt en diens risicoprofiel, met zo nodig een onderzoek naar de bron van de middelen die bij de zakelijke relatie of de transactie gebruikt worden.

Controleer of de gevraagde diensten en/of eventuele transacties afwijken van het risicoprofiel dat u van uw cliënt heeft gemaakt. Pas indien nodig het risicoprofiel aan.

III-9 Overgangsrecht

Artikel 38 van de Wwft bepaalt dat kantoren ervoor moeten zorgen dat het cliëntenonderzoek dat naar bij bestaande cliënten is verricht (op grond van de oude Wwft) bij de eerste gelegenheid geactualiseerd wordt conform de bepalingen van de nieuwe Wwft. Daarbij moet rekening worden gehouden met alle wijzigingen in het cliëntenonderzoek, waaronder het risicobeleid in het algemeen en de toepassing daarvan bij het cliëntenonderzoek en invulling van de UBO en de PEP. Dit kan betekenen dat ineens verscherpt cliëntenonderzoek noodzakelijk is.

IV MELDEN VAN ONGEBRUIKELIJK TRANSACTIES

Op grond van de Wwft is de advocaat, ingeval van werkzaamheden als vermeld in artikel 1a, vierde lid, onderdeel c, onder 1° en 2°, en waarbij de vrijstelling van artikel 1a, vijfde lid (bepaling rechtspositie, bijstand voor, tijdens en na procedures alsmede advies ter voorkoming of vermindering van procedures) niet van toepassing is, verplicht om (voorgenomen) ongebruikelijke transacties te melden. In dat geval is de advocaat op grond van artikel 18a Wwft niet gehouden aan zijn geheimhoudingsplicht.

Wanneer de advocaat geen diensten verleent die onder de Wwft vallen mag hij ook geen ongebruikelijke transacties melden. Het vervallen van de geheimhoudingsplicht op basis van artikel 18a Wwft is in dat geval niet van toepassing. Artikel 18a Wwft geldt alleen wanneer er sprake is van werkzaamheden die vallen binnen de reikwijdte van de Wwft.

Ongebruikelijke transacties moeten worden gemeld bij de FIU-Nederland. De FIU-Nederland verzamelt, registreert, bewerkt en analyseert de binnengekomen meldingen ten behoeve van het voorkomen en opsporen van misdrijven. Op de website van de FIU-Nederland (www.fiu-nederland.nl) staat alle relevante informatie voor het doen van een melding.

IV – 1 Indicatoren (art. 15, eerste lid Wwft jo. art. 4, eerste lid Uitvoeringsbesluit Wwft 2018)

Voor advocaten gelden de volgende drie indicatoren (tabel 2 bij Uitvoeringsbesluit Wwft 2018):

Er zijn twee indicatoren waarbij gemeld moet worden. Deze objectieve indicatoren zijn:

- Een transactie van of ten behoeve van een (rechts)persoon die woonachtig of gevestigd is of zijn zetel heeft in een staat die op grond van artikel 9 van de Vierde anti-witwasrichtlijn in gedelegeerde handelingen van de Europese Commissie is aangewezen als een staat met een hoger risico op witwassen of financieren van terrorisme.¹⁶
- Een transactie voor een bedrag van €10.000,- of meer, betaald aan of door tussenkomst van de instelling in contanten, met cheques aan toonder, een vooraf betaald betaalinstrument (prepaid card) of soortgelijke betaalmiddelen.

Er is één indicator waarbij kantoor een afweging moet maken of er gemeld moet worden. Deze subjectieve indicator is:

- Een transactie waarbij de instelling aanleiding heeft om te veronderstellen dat deze verband kan houden met witwassen of financieren van terrorisme.

Tot slot geldt de meldplicht ook wanneer het cliëntenonderzoek niet kan worden voltooid of een zakelijke relatie wordt beëindigd en er indicaties zijn dat er sprake is van betrokkenheid bij witwassen of financieren van terrorisme (art. 16, vierde lid).

Het verdient de aanbeveling vanwege de geheimhoudingsplicht van de advocaat om altijd eerst met een kantoorgenoot of het kenniscentrum Wwft te overleggen, alvorens over te gaan tot een melding bij de FIU-Nederland. Indien uw kantoor beschikt over een compliance officer zal deze op grond van artikel 2d, derde lid jo. artikel 16 Wwft de melding bij de FIU-Nederland moeten doen.

¹⁶ Voor de actuele landen die op deze lijst staan zie: https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/financial-crime_en#eulegalframeworkonamlctf

IV – 2 Op welk moment moet een (voorgenomen) ongebruikelijke transactie gemeld worden? (art. 16)

Op grond van de art. 16, eerste lid, Wwft dient een ongebruikelijke transactie onverwijld nadat het ongebruikelijke karakter bekend is geworden te worden gemeld bij FIU-Nederland.

IV – 3 Welke gegevens dient u aan FIU-Nederland te melden? (art. 16, tweede lid)

Bij het doen van een melding aan het meldpunt dient u de volgende gegevens te verstrekken:

- de identiteit van de cliënt, en voor zover mogelijk, de identiteit van degene ten behoeve van wie de (voorgenomen) transactie wordt uitgevoerd;
- de aard en het nummer van het identiteitsbewijs van de cliënt;
- de aard, het tijdstip en de plaats van de transactie;
- de omvang en de bestemming en herkomst van de gelden, effecten, edele metalen of andere waarden die bij een transactie betrokken zijn;
- de omstandigheden op grond waarvan de transactie als ongebruikelijk wordt aangemerkt;
- een omschrijving van de desbetreffende zaken van grote waarde bij een transactie boven de € 15.000;
- aanvullende, bij AMvB aan te wijzen, gegevens.

IV – 4 Nadere gegevens verstrekking aan de FIU-Nederland (art. 17)

De FIU-Nederland kan ten behoeve van de uitvoering van haar taak gegevens of inlichtingen opvragen bij een instelling die een melding heeft gedaan of bij een instelling die naar het oordeel van de FIU-Nederland beschikt over gegevens of inlichtingen die relevant zijn voor het analyseren van een (voorgenomen) transactie of van een zakelijke relatie.

FIU-Nederland kan, indien dat nodig wordt geacht, ook de advocaat of het kantoor om nadere inlichtingen vragen. Dit geldt niet alleen als de advocaat zelf de melding heeft gedaan, maar ook als de advocaat betrokken is bij een transactie.

Op grond van artikel 18a Wwft is de advocaat niet gehouden aan zijn geheimhoudingsplicht op het moment dat de FIU-Nederland een informatieverzoek als bedoeld in artikel 17 Wwft.

Let op: Alleen als er sprake is van dienstverlening van de advocaat die onder de reikwijdte van de Wwft valt, is artikel 18a Wwft van toepassing en vervalt de geheimhoudingsplicht. Wanneer er een dienst is verleend die niet onder de reikwijdte van de Wwft valt is de Wwft (inclusief de meldingsplicht en de informatieplicht aan de FIU) niet van toepassing. In dat geval en geldt onverkort de geheimhoudingsplicht bedoeld in artikel 11a van de Advocatenwet en mogen er geen gegevens verstrekt worden.

De gegevens met betrekking tot de ongebruikelijke transactie dient de advocaat, evenals de in het kader van het cliëntenonderzoek verkregen gegevens, op een toegankelijke wijze te bewaren gedurende vijf jaar na het tijdstip van beëindigen van de zakelijke relatie of gedurende vijf jaar na het uitvoeren van de desbetreffende transactie (art. 33, derde lid).

IV – 5 Vrijwaring (art. 19)

De meldingen die op grond van artikel 16 van de Wwft te goeder trouw zijn gedaan en informatie die op grond van artikel 17 van de Wwft te goeder trouw zijn verstrekt, kunnen niet dienen als grondslag voor of ten behoeve van een opsporingsonderzoek of een vervolging wegens verdenking van, of als bewijs ter zake van een tenlastelegging wegens witwassen of financieren van terrorisme of een overtreding van artikel 272 WvS tegen degene die de melding heeft gedaan (art. 19). Daarnaast is de advocaat, indien hij een melding doet, niet aansprakelijk voor schade die een derde lijdt, tenzij de advocaat de melding in redelijkheid niet had mogen doen (art. 20).

IV – 6 Tipping off verbod (art. 23)

Een advocaat is, behoudens voor zover uit de Wwft de noodzaak tot bekendmaking voortvloeit, verplicht tot geheimhouding jegens een ieder van:

- een melding van een ongebruikelijke transactie;
- het verstrekken van nadere inlichtingen aan FIU-Nederland;
- het gegeven dat een melding of verstrekking aanleiding heeft gegeven tot een onderzoek naar witwassen van geld of financieren van terrorisme of dat het voornemen bestaat een dergelijk onderzoek te verrichten;
- overleg over de naleving van de meldingsplicht met betrekking tot een transactie.

Indien de advocaat een melding heeft gedaan van een (voorgenomen) ongebruikelijke transactie is hij verplicht tot geheimhouding (artikel 23, eerste lid). De advocaat mag zijn cliënt ook niet informeren over het feit dat hij een melding heeft gedaan. De mededeling aan cliënt dat de (voorgenomen) activiteit onwettig is en dat wordt afgeraden om deze activiteit uit te voeren mag wel worden gedaan. Hierdoor wordt het tipping off verbod niet geschonden (art. 23, vierde lid).

Daarnaast is de geheimhoudingsplicht niet van toepassing indien de advocaat een andere advocaat binnen eenzelfde rechtspraktijk of netwerk¹⁷(in een lidstaat of een derde land¹⁸), informeert over de melding die hij heeft gedaan (art. 23, zesde lid, onder 2 en artikel 23, zevende lid onder 1). Voorts is de geheimhoudingsplicht niet van toepassing op mededelingen gedaan aan een instelling behorende tot dezelfde categorie voor zover (art. 23, vijfde lid, onder 3):

- a. de mededeling betrekking heeft op een cliënt van beide instellingen en een transactie waarbij beide instellingen betrokken zijn;
- b. de andere instelling gevestigd is in een lidstaat of een derde land dat eisen stelt die gelijkwaardig zijn op het gebied van het beroepsgeheim en de bescherming van persoonsgegevens;
- c. de mededeling uitsluitend is bedoeld ter voorkoming van witwassen en financiering van terrorisme

¹⁷ Onder netwerk wordt verstaan: de grotere structuur waartoe de persoon behoort en die eigendom, beheer en controle op de naleving van de verplichtingen gezamenlijk deelt.

¹⁸ In dit verband wordt met "derde land" bedoeld een door de Minister van Financiën aangewezen staat waar eisen zijn gesteld die gelijkwaardig zijn aan de eisen gesteld bij of krachtens de Wwft en waar toezicht wordt uitgeoefend op de naleving van die voorschriften. Dit is conform artikel 23, vijfde lid, onderdeel 2, Wwft.

V TOEZICHT

Het toezicht op de naleving van de Wwft door advocaten is belegd bij de deken van de orde van advocaten in het arrondissement waar de advocaat kantoor houdt. De deken is zowel de toezichthoudende autoriteit (art. 1, eerste lid jo. art. 1d, eerste lid, onderdeel d) als toezichthouder in de zin van artikel 5:11 Awb (art. 24, tweede lid). Dit betekent dat hoofdstuk 5.2 Awb van toepassing is op het toezicht dat de deken uitoefent. Hiermee wordt aangesloten bij de inrichting van het toezicht zoals dat na de Wet positie en toezicht advocatuur (Stb 2014, 356) geldt.

Voor kantoren waar bijvoorbeeld ook notarissen werken geldt dat de deken de wettelijk toezichthouder is voor de naleving van de Wwft door advocaten en het Bureau Financieel Toezicht (BFT) de wettelijk toezichthouder is voor de naleving van de Wwft door notarissen.

Op grond van artikel 5:20, eerste lid Awb zijn advocaten gehouden mee te werken aan het toezicht door de deken. Daarbij kunnen advocaten zich op grond van artikel 26 van de Wwft niet beroepen op hun geheimhoudingsplicht.

De deken als bestuursorgaan (of toezichthoudende autoriteit in de zin van artikel 1, eerste lid jo. artikel 1d, eerste lid, onderdeel d) heeft onder meer de volgende bevoegdheden. De deken:

- kan de FIU-Nederland inlichten als hij bij de uitoefening van het toezicht feiten ontdekt die kunnen duiden op witwassen of financieren van terrorisme (art. 25, eerste lid);
- werkt samen met toezichthoudende instanties uit andere lidstaten, voor zover dat voor de vervulling van zijn toezichthoudende taak nodig is (art. 27, eerste lid)
- kan een ieder (advocaat, kantoor of andere betrokkenen) die niet voldoet aan de naleving van de Wwft een aanwijzing geven om binnen een redelijke termijn een bepaalde gedragslijn te volgen (art. 28)
- kan een last onder dwangsom (art. 29) of een bestuurlijke boete (art. 30) opleggen voor het niet-naleven van de verplichtingen uit de Wwft, waaronder:
 - a. het risicobeleid van kantoor;
 - b. het uitvoeren van cliëntenonderzoek;
 - c. het melden van een ongebruikelijke transacties; en
 - d. de opleidingsverplichting.
 - e. het meewerken aan een toezichtonderzoek door de deken.

De hoogte van de bestuurlijke boete ligt tussen de EUR 10.000 en (in bijzondere gevallen) EUR 10.000.000 (art. 31)

- kan een waarschuwing of verklaring publiceren dat aan een advocaat of een kantoor een bestuurlijke boete (art. 32e);
- maakt een besluit tot het opleggen van een bestuurlijke boete openbaar zodra deze onherroepelijk geworden is (art. 32f).
- kan van de dagelijks beleidsbepalers van een kantoor verzoeken om een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) te overleggen binnen een door de deken gestelde termijn (art. 35a).

VI OVERIGE INFORMATIE

Voor vragen en opmerkingen kunt u contact opnemen met het kenniscentrum Wwft dat is gevestigd bij het bureau van de Haagse Orde van advocaten (070 – 416 61 29 of wwft@advocatenorde.nl).

VI – 1 Relevante wetgeving

Wet ter voorkomen van witwassen en financieren van terrorisme (Stb. 2008, nr. 303)

Implementatiewet vierde anti-witwasrichtlijn (Stb.2018, nr. 239)

Uitvoeringsbesluit Wwft 2018 (Stb. 2018, nr. 241)

Uitvoeringsregeling Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Stb. 2008, nr. 142)

Wijzigingsbesluit Uitvoeringsregeling Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Stb. 2018, nr. 40948)

Advocatenwet

VI – 2 Relevante websites

Europese Commissie https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/financial-crime_en#eulegalframeworkonamlctf

FIU-Nederland www.fiu-nederland.nl

Financial Action Task force www.fatf-gafi.org

VI STAPPENPLAN VOOR ADVOCATEN VOOR DE NALEVING VAN DE VERPLICHTINGEN UIT DE WET TER VOOKOMING VAN WITWASSEN EN FINANCIEREN VAN TERRORISME (WWFT)

De Nederlandse orde van advocaten heeft betrekking tot de naleving van de Wwft naast de algemene handleiding een stappenplan opgesteld. Dit stappenplan biedt u praktische handvatten hoe u om kunt gaan met de identificatie- en meldingsplicht van de Wwft. Het staat u vrij dit stappenplan in uw praktijk toe te passen. Let wel dat u zelf verantwoordelijk blijft voor de correcte naleving van de Wwft.

Voor vragen en opmerkingen kunt u contact opnemen met het kenniscentrum Wwft dat is gevestigd bij het bureau van de Haagse orde van advocaten (070 – 416 6129 of wwft@advocatenorde.nl).

Hieronder volgt een stappenplan voor de toepassing van de Wwft in uw praktijk.

Algemeen

1. Stel, indien van toepassing, een risicobeleid vast en houdt daarbij rekening met de geïdentificeerde risico's uit de National Risk Assessment.
2. Bepaal of er een dagelijkse beleidsbepaler, een compliance officer en een auditor Wwft benoemd moeten worden.
3. Bepaal of de gevraagde of verleende dienst onder de Wwft valt.
4. Voer het cliëntenonderzoek uit.
 - 4.1. Identificeer uw cliënt.
 - 4.2. Verifieer de identiteit van uw cliënt
 - 4.3. Stel vast of er sprake is van een (pseudo-)UBO.
 - 4.4. Stel vast of de vertegenwoordiger van de cliënt bevoegd is.
 - 4.5. Stel vast of er sprake is van een politiek prominent persoon (PEP).
 - 4.6. Stel het doel en de beoogde aard van de zakelijke relatie vast.
 - 4.7. Leg de gegevens van het cliëntenonderzoek vast in een apart dossier in uw administratie.
 - 4.8. Monitor de zakelijke relatie.
 - 4.9. Wat te doen bij de introductie van een cliënt.
5. Het melden van ongebruikelijke transacties.

Hierna volgt per stap een korte uitwerking hoe u kunt handelen. Daarnaast wordt een aantal tips gegeven voor de naleving van de Wwft.

1. Stel, indien van toepassing, een risicobeleid vast en houdt daarbij rekening met de geïdentificeerde risico's uit de National Risk Assessment.

De Wwft gaat uit van een risicogebaseerde benadering. Kantoren moeten hun processen met betrekking tot de Wwft afstemmen op de risico's van het kantoor in het algemeen (type dienstverlening en aard en omvang van het kantoor) en op de risico's van een concrete zakelijke relatie of transactie.

Beschrijf of welke wijze het kantoor de Wwft naleeft, welke risico's het kantoor signaleert en welke maatregelen het kantoor neemt. Houd daarbij rekening met actuele ontwikkelingen en risico's. Actualiseer dit beleid periodiek.

Zie voor meer informatie hoofdstuk II Risicobenadering, dagelijkse beleidsbepaler, compliance functie en audit functie op bladzijde 6 en 7 van dit document

2. Bepaal of er een dagelijkse beleidsbepaler, een compliance officer en een auditor Wwft benoemd moeten worden.

Indien het dagelijks beleid van een instelling wordt bepaald door twee of meer personen, wijst een kantoor één van de personen die het dagelijks beleid van het kantoor bepalen aan die is belast met de verantwoordelijkheid voor de naleving door het kantoor van het bij of krachtens de Wwft bepaalde.

De Wwft bepaalt dat, voor zover passend bij de aard en omvang van een kantoor, een kantoor moet beschikken over een onafhankelijke en effectieve compliancefunctie. De compliancefunctie is gericht op het controleren van de naleving van wettelijke regels en interne regels die het kantoor zelf heeft opgesteld en omvat onder meer de taak die strekt tot het verstrekken van de gegevens, bedoeld in artikel 16, aan de Financiële inlichtingen eenheid.

Indien van toepassing en voor zover passend bij de aard en de omvang van het kantoor, draagt een kantoor er zorg voor dat op onafhankelijke wijze een auditfunctie wordt uitgeoefend ten aanzien van haar werkzaamheden. De auditfunctie controleert de naleving door een kantoor van de bij of krachtens deze wet gestelde regels en de uitoefening van de compliancefunctie. (artikel 2d, eerste, tweede en vierde lid van de Wwft).

Zie voor meer informatie hoofdstuk II Risicobenadering, een dagelijks beleidsbepaler, een compliance functie en een audit functie op bladzijde 6 en 7 van dit document.

3. Bepaal of de gevraagde of verleende dienst onder de Wwft valt.

In artikel 1a, vierde lid, onderdeel c, onder 1 en 2 van de Wwft is bepaald wanneer de Wwft van toepassing is op advocaten en advocatenkantoren (voor zover zij zelfstandig onafhankelijk beroeps- of bedrijfsmatig advies geven of bijstand verlenen).

De Wwft is van toepassing op advocaten en advocatenkantoren voor zover zij zelfstandig onafhankelijk beroeps- of bedrijfsmatig advies geven of bijstand verlenen bij:

- het aan- of verkopen van registergoederen;
- het beheren van geld, effecten, munten, muntbiljetten, edele metalen, edelstenen of andere waarden;
- het oprichten of beheren van vennootschappen, rechtspersonen of soortgelijke lichamen als bedoeld in artikel 2, eerste lid, onderdeel b van de Algemene wet inzake rijksbelastingen;

- het aan- of verkopen van aandelen in, of het geheel of gedeeltelijk aan- of verkopen dan wel overnemen van ondernemingen, vennootschappen, rechtspersonen of soortgelijke lichamen als bedoeld in artikel 2, eerste lid, onderdeel b, van de Algemene wet inzake rijksbelastingen;
- werkzaamheden op fiscaal gebied die vergelijkbaar zijn met de werkzaamheden van belastingadviseurs; of
- het vestigen van een recht op hypotheek op een registergoed.

De Wwft is ook van toepassing op advocaten en advocatenkantoren voor zover zij zelfstandig onafhankelijk beroeps-of bedrijfsmatig optreden in naam en voor rekening van een cliënt bij enigerlei financiële transactie of onroerende zaaktransactie.

In artikel 1a, vijfde lid van de Wwft bepaalt wanneer de Wwft niet van toepassing is op advocaten en advocatenkantoren (vrijstelling Wwft).

Zie voor meer informatie hoofdstuk I Algemeen, bladzijde 3, 4 en 5.

4. Voer het cliëntenonderzoek uit

De Wwft verplicht de advocaat bij het verlenen van de in artikel 1a, vierde lid, onderdeel c, onder 1° en 2° van de Wwft genoemde diensten een cliëntenonderzoek in te stellen. Dit onderzoek wordt verricht ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme.

Er zijn drie soorten cliëntenonderzoek, namelijk het regulier cliëntenonderzoek, het vereenvoudigd cliëntenonderzoek en het verscherpt cliëntenonderzoek.

NB. Met ingang van 25 juli 2018 kan het cliëntonderzoek in gevallen van laag risico in beginsel niet meer achterwege gelaten worden.

Het cliëntenonderzoek kan ook worden verricht door een derde in het kader van een uitbesteding- of agentuurovereenkomst. Dit kan nodig zijn wanneer de cliënt niet (direct) langs kan komen voor identificatie en verificatie. In principe kan elke willekeurige derde het cliëntenonderzoek voor de advocaat conform de Wwft uitvoeren, maar het verdient aanbeveling dit zoveel mogelijk te laten doen door advocaten, (kandidaat-)notarissen of accountants. Indien deze uitbesteding een structureel karakter heeft dan dient de opdracht schriftelijk te worden vastgelegd.

Zie voor meer informatie hoofdstuk III Cliëntenonderzoek, bladzijde 8 tot en met 13.

4.1 Identificeer uw cliënt en 4.2 Verifieer de identiteit van uw cliënt.

Onderdeel van het cliëntenonderzoek is dat de advocaat zijn cliënt behoort te identificeren en deze identiteit behoort te verifiëren.

NB. Kantoren moeten ervoor zorgen dat het cliëntonderzoek dat naar reeds bestaande cliënten is verricht bij de eerste gelegenheid geactualiseerd wordt conform de bepalingen van de Vierde anti-witwasrichtlijn (art. 38 Wwft).

Zie voor meer informatie hoofdstuk III Cliëntenonderzoek, bladzijde 8 tot en met 15.

4.3 Stel vast of er sprake is van een (pseudo)-UBO.

De Wwft bevat de verplichting om de uiteindelijk belanghebbende te identificeren en redelijke maatregelen te nemen om deze identiteit te verifiëren. Onder uiteindelijk belanghebbende in de zin van de Wwft wordt verstaan (art. 1, eerste lid):

elke natuurlijke persoon die de uiteindelijke eigenaar is van of uiteindelijke zeggenschap heeft over een cliënt, dan wel de natuurlijke persoon voor wiens rekening een transactie of activiteit wordt verricht.

Indien er geen uiteindelijk belanghebbende kan worden vastgesteld, moet er een pseudo-UBO benoemd worden. Een pseudo-UBO is bijvoorbeeld een natuurlijk persoon die deel uitmaakt van het hoger leidinggevend personeel (de dagelijkse beleidsbepalers) van de cliënt (art. 3, eerste en zesde lid, Uitvoeringsbesluit Wwft 2018).

Zie voor meer informatie hoofdstuk III Cliëntenonderzoek, bladzijde 16.

4.4 Stel vast of de vertegenwoordiger van de cliënt bevoegd is.

Stel vast of de natuurlijk persoon die de cliënt vertegenwoordigt daartoe bevoegd is. Dit geldt ook in het geval uw cliënt een trustee is of vennoten van een personenvennootschap zijn. Ook dan dient u vast te stellen of de natuurlijk persoon bevoegd is om namens cliënt op te treden.

4.5 Stel vast of er sprake is van een politiek prominent persoon (PEP).

Een advocaat moet op grond van artikel 8, vijfde lid over passende risicobeheersystemen, waaronder op risico gebaseerde procedures beschikken, om te kunnen bepalen of de cliënt of de uiteindelijk belanghebbende een politiek prominent persoon (politically exposed person (PEP)) is. Er wordt geen onderscheid meer gemaakt tussen een Nederlandse en een buitenlandse PEP. Daardoor moet er meer verscherpte cliëntenonderzoekmaatregelen worden uitgevoerd dan tot nu toe het geval was.

Zie voor meer informatie hoofdstuk III Cliëntenonderzoek, bladzijde 13 en 14.

Tip: Er zijn verschillende online databases waar u (tegen betaling) kunt controleren of u te maken heeft met een PEP. Al naar gelang de aard en de omvang van uw praktijk kan het lonen bijvoorbeeld een abonnement op een dergelijke database te nemen. Indien u geen gebruik maakt van een online database kunt u bijvoorbeeld via verschillende zoekmachines op internet meer informatie verkrijgen.

4.6 Stel het doel en de beoogde aard van de zakelijke relatie vast.

Stel vast wat het doel is van de zakelijke relatie. Hierbij kunnen de volgende vragen gesteld worden: - Waar komt de cliënt vandaan? - Waarom komt de cliënt bij een advocaat? - Waarom komt de cliënt bij mij? - Wat verwacht de cliënt van mij?

Aan de hand van de antwoorden van de cliënt kunt u zich een oordeel vormen over het doel van de zakelijke relatie tussen de cliënt en uzelf.

Stel vast wat de beoogde aard van de zakelijke relatie is. Onderzoek de aard, de herkomst, de bestemming en andere unieke kenmerken van de betrokken waarden of zaken.

Zie voor meer informatie hoofdstuk III Cliëntenonderzoek, bladzijde 8

4.7 Leg de gegevens van het cliëntenonderzoek vast in uw administratie.

Een kantoor moet alle informatie die nodig is om de cliëntenonderzoeksverplichtingen na te leven vastleggen.

Het kantoor moet aantonen op welke wijze de risico's op witwassen en financieren van terrorisme bij het cliëntenonderzoek zijn betrokken.

Tip: voor natuurlijke personen is een kopie van het identiteitsbewijs vaak voldoende, mits de kopie door de advocaat is gemaakt. Voor rechtspersonen is een uittreksel uit de KvK voldoende, mits dit door de advocaat zelf is opgevraagd.

Tip: leg vast wanneer en door wie de cliënt is geïdentificeerd. Dit kunt u bijvoorbeeld doen door een datum en paraaf op het kopie paspoort of uittreksel KvK te zetten.

Tip: leg de gegevens met betrekking tot de cliënt vast in een apart cliëntendossier. Op deze wijze kan, indien noodzakelijk, aannemelijk worden gemaakt dat u cliënten heeft geïdentificeerd conform de Wwft, zonder dat direct het zaaksdossier wordt geraadpleegd.

Zie voor meer informatie hoofdstuk III Cliëntenonderzoek, bladzijde 17 en 18.

4.8 Monitor de zakelijke relatie.

Controleer voortdurend de zakelijke relatie die u met de cliënt heeft en controleer voortdurend de tijdens de duur van deze relatie verrichte transacties teneinde te verzekeren dat deze overeenkomen met de kennis die het kantoor heeft van de cliënt en diens risicoprofiel, met zo nodig een onderzoek naar de bron van de middelen die bij de zakelijke relatie of de transactie gebruikt worden.

Controleer of de gevraagde diensten en/of eventuele transacties afwijken van het risicoprofiel dat u van uw cliënt heeft gemaakt. Pas indien nodig het risicoprofiel aan.

4.9 Wat te doen bij de introductie van een cliënt.

Indien een cliënt bij u wordt geïntroduceerd door een advocaat, een notaris of andere adviseur die aan de Wwft is onderworpen kunt u de identificatie en verificatie van de cliënt overnemen. U dient zich er wel van te vergewissen dat de identificatie en verificatie correct heeft plaatsgevonden. U blijft immers altijd zelf verantwoordelijk voor het uitvoeren van het cliëntenonderzoek ook als u een deel van het onderzoek overneemt van een andere advocaat.

Let op: u moet zelf het risico bepalen van de dienst die u wordt gevraagd en de cliënt monitoren gedurende de dienstverlening.

5. Het melden van ongebruikelijke transacties.

Op grond van de Wwft is de advocaat, ingeval van werkzaamheden als vermeld in artikel 1a, vierde lid, onderdeel c, onder 1° en 2°, en waarbij de vrijstelling van artikel 1a, vijfde lid (bepaling rechtspositie, bijstand voor, tijdens en na procedures alsmede advies ter voorkoming of vermindering van procedures) niet van toepassing is, verplicht om (voorgenomen) ongebruikelijke transacties te melden. De advocaat kan zich in dat geval niet beroepen op de geheimhoudingsplicht van artikel 18a Wwft.

Wanneer de advocaat geen diensten verleent die onder de Wwft vallen mag hij ook geen ongebruikelijke transacties melden. Het vervallen van de geheimhoudingsplicht op basis van artikel 18a Wwft is in dat geval niet van toepassing. Artikel 18a Wwft geldt alleen wanneer er sprake is van werkzaamheden die vallen binnen de reikwijdte van de Wwft.

Ongebruikelijke transacties moeten worden gemeld bij de FIU-Nederland. De FIU-Nederland verzamelt, registreert, bewerkt en analyseert de binnengekomen meldingen ten behoeve van het voorkomen en opsporen van misdrijven. Op de website van de FIU-Nederland (www.fiu-nederland.nl) staat alle relevante informatie voor het doen van een melding.

Er zijn twee indicatoren waarbij gemeld moet worden. Deze objectieve indicatoren zijn:

- Een transactie van of ten behoeve van een (rechts)persoon die woonachtig of gevestigd is of zijn zetel heeft in een staat die op grond van artikel 9 van de Vierde anti-witwasrichtlijn in gedelegeerde handelingen van de Europese Commissie is aangewezen als een staat met een hoger risico op witwassen of financieren van terrorisme.¹⁹
- Een transactie voor een bedrag van €10.000,- of meer, betaald aan of door tussenkomst van de instelling in contanten, met cheques aan toonder, een vooraf betaald betaalinstrument (prepaid card) of soortgelijke betaalmiddelen.

Er is één indicator waarbij kantoor een afweging moet maken of er gemeld moet worden. Deze subjectieve indicator is:

- Een transactie waarbij de instelling aanleiding heeft om te veronderstellen dat deze verband kan houden met witwassen of financieren van terrorisme.

Tot slot geldt de meldplicht ook wanneer het cliëntenonderzoek niet kan worden voltooid of een zakelijke relatie wordt beëindigd en er indicaties zijn dat er sprake is van betrokkenheid bij witwassen of financieren van terrorisme.

Tip: overleg altijd eerst met een kantoorgenoot, compliance officer of het kenniscentrum Wwft voordat u een melding doet bij de FIU-Nederland.

Tip: leg de afwegingen om wel of niet te melden altijd vast in de administratie van kantoor of het zaaksdossier.

Zie voor meer informatie hoofdstuk IV Melden van ongebruikelijke transacties, bladzijde 19 tot en met 21.

¹⁹ Voor de actuele landen die op deze lijst staan zie: https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/financial-crime_en#eulegalframeworkonamlctf